

կանչելով. կ'սկսի սիրով կը համոզէ
խաբէրով, կ'որոսայ նենգութեամբ.
կը տանի մեղմով. կը թողու խոփ
ուելով, կը հարցնէ սաստելով. կը հա-
բուածէ մոգելով. ուտել կ'ուզէ
ճնշելով: Եթէ որոր չհասկնար միտքն
ինչ է ընկղմեցաւ անշուշտ ամբողջ մար-
մնով. և կորսուեցաւ ամենայն կենօր:

Հայ մը որ բուն Հայու ծնունդ
է, նորա ականջացն անլուր է հոռի
մի օրհնութիւնը. Հայուն որդին ոչ
սակաւ ժամանակէ ի վեր նորա վար-
մին մէջ բռնուած երբ կը տեսնէ այ-
սօր հայութիւն վերքը, կը թօթովէ կամ
թօթովէ կ'ուզէ իւր վզէն օտարին
լուծը. վասն զի կարաւ ձուէն կա-
քաւ դուրս կուգայ թէ և իրան ագ-
ռաւ նստի. կարաւ ձագը կարաւ
կը մեծնայ թէ և ագռաւը սնուցանէ:
Հայու որդին թող Հոռովի մէջ չը-
ջագայի, նա դարձեալ հայ է, թող
Հոռովմայեցին ալ բաւական սեպէր ու-
րիշները խաբէրով թէ Հայերն հոռի

մայեցիներ կը ծնին. և ինքն ալ չխա-
բուէր թէ այն բուն հոռովմայեցիներ
կը ծնանին հայերէն: Թթենիներու
մէջ որթ ալ կը բուսնի, սակայն ինչ
պէս կարելի է որ կարծեն հասկացող
ները թէ որթն ալ թթենի է. և եթէ
արմաւի հունտ մը ինկնայ որ և է
անկոյ պարտեղի մը մէջ, արդեօք պի-
տի չկարենայ բուսնիլ, կամ թէ երբ
բուսնի այն տունկերէն պիտի բու-
նի. չէնէ բուն արմաւ պիտի վեր բե-
րէ: Ենամարակցս ենք որ արմաւ պիտի
յառաջ բերէ: Սակայն փորձ և հը-
մուտ պարտիզպանը կ'ըսէ որ արմաւն
իր արուին մերձ չեղած պողպեբու-
թիւն ունեցած չէ, և չունենար: Ե-
հա այսպէս ալ Հայը օտար ազգոյ
մէջ ալ մարդ է, սակայն օտարի մէջ
Հայու ծնունդ ունենալ դժուարա-
հաւատալի է. կամ թէ Հայն ուր
ալ ծնանի դարձեալ Հայու արիւն
պիտի ծնանի:

ՆԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՐԳԱՆՍՆԵՐ

Հայոց մեծաց քաջ զօրապետ Մամիկոնեան վեհ Վարդան:
Վարդ գու բուրեալ յիմանալ յայդու մեծի արքայի,
Ընուշ հոտով քաջոր բանից սաստաւածայնոց յինքնդ ձգես,
Օբաղմութիւն արանց քաջաց և գիւցաղանց գոռ մարտկաց:
Վեհ կորովի ի նա յաւեալ անքակտելի ուխտ դնեն,
Օհեկեղեցին Հայաստանեաց մի տալ յաւեր թշնամոյն,
Ըլ հալածել զիկնճն վայրի զապականիչ սրբութեանց,
Որ դուն գործէ զսաստաւածատունին այդ ի խելալ յարմատոյն,
Կրկան առնել իւր պիղծ տոկոյն և որջանալ ի նմա:
Քաջեանն Հայոց մեծ բանակին ի զրահ ի դէն վառեցան,
Վրապնդեալ արդարութեան անթափանցիկ ի վահան,
Եւ սաղաւարտն անխոցելի եղին ի գլուխ փրկութեան,
Ինդ որով վարդ յոյժ գեղապանն փողփողելով ծածանին,
Օջրէն հասկաց' որք ի հաղմոյն յարձակ դաշտի շարժեցին:
Եւ իւն սիրոյ սուրբ հայրենեաց աշխոյժ սղդեն համայնից:

Ղօճեն նիզակս երկայնաբունս խաչիւ շքեղ զարդարեալ,
 Որ մարդկութեան է միշտ պաշտպան և հայութեան մեծ պարծանք,
 Պողովատիկ սուրբն 'ի ձեռումն շարժեն հզօր զօրութեամբ,
 Կմբեայ վահանն այժենակամ կալեալք ձախալն արութեամբ,
 Պատասպանեալ սուրբ հաւատոյ անգձելի ասպարաւն,
 Դիմեն 'ի դաշտն Աւարայրի դէմ թշնամւոյն տալ ձակաւո,
 Իրոյ արին Հայոց քաջաց կարապետեր մեծ Վարդան,
 Եւ քաջաբար զհետ նորուն խաղայր գնար զօրն ողջոյն,
 Խիստ կուռ մածեալք միմեանց զհետ վահան կցեալ ընդ վահան,
 Եւ սաղաւարօք փայլեալ լուսով առատ շնորհիւ սուրբ հոգւոյն:
 Գան հասանին Աւարայրեանն դաշտ գեղեցիկ խինդ 'ի սիրտ,
 Կանգնին հանգէպ այն չարաշուք հզօր գնդին վատասիրտ,
 Որ 'ի վաղուց կայր բանակեալ Տղմուտ գետոյն առ եղերբ,
 Եւ 'ի քանդել զեկեղեցին անթիւ զօրօք և փղօք:
 Տես ոչխարոյն երամ փոքրիկ զխորդ իշխեն միանգամ,
 Կոչել յառաջ բզբիշատիչ գայլս սեւագէմ, չարահամ,
 Եկ թէ տեսցուք ո՞ւմ լիցի այս մեծ յաղթութիւն անխախճան,
 Երկուստէք քաջք պատրաստին 'ի շեփորից ձայն ահեղ,
 Պարզին դրօշք, արք քաջալանջք դիմեն յառաջ խմբովին,
 Բախին նդ իրեարս ուժգնապէս քաջք ընդ քաջս հարկանին,
 Յար ընդ արիւք քաջաց երկիր թնդայ դղրդի 'ի հիմանց,
 Եւ եւս երկինք որոտընդօստ գոռայ սաստիկ օրոտմամբ,
 Օ՛ի ընդ իրեարս կոպեն ասպարք, զէնք զաղանջին շառաղմամբ,
 Ետք կորովիք յոյժ մահառիւթք 'ի նպատակ օտուուցեալք,
 Իհեղ իմըն գործեն ճալթմունս 'ի լայնալիճ աղեղանց,
 Եւ բացակայ լերինք բարձունք ձայնից գանգիւնս արձակեն,
 Ենդ յաճախեն խոր արհաւիրք, ո՞հ յաճախեն և նախճիրք,
 Եւր զախցեան հարեալ 'ի սուր, քաջք 'ի փոշ ոջ թաւալին,
 Երկունն հոսեալ զերկիր համակ 'ի կարմրութիւն ներկանէ,
 Չիք ոչ բնաւ թիւ և համար եւս գետամայն եղերոց,
 Ի սեւագունդ Պարսից զօրութիւն մի զմիով խոնկելոց:
 Սինչ զօրականն խաչադրօշմ վարաղաբար խիզախմամբ,
 Եւ յապէս զեղերբ Տղմուտ գետոյն զՊարսիկն 'ի նեղ արկանէր,
 Ո՛հ, յայտ 'ի մեծ տագնապ յետին քաջն Վարդան տեսանէր,
 Եթէ բեկաւ ձախակողմեան թեւըն Հայոց 'ի Վարսից,
 Յեղակարծումն անդ իւրանայ զօրէն արծուոյ ընդ իւրոյն,
 Օ՛րնտիր զընտիրս Արեաց գնդէն անշունչ սրոյն տայ 'ի կուր,
 Օ՛րեար բազում և գրաջարանցն տապաստ յերկիր արկանէր,
 Օ՛երդ միրդ տհաս օր թօթափեալ խորշակահար 'ի գետին:
 Հանդիսադիրն նահատակաց կացեալ յայերց 'ի գնինն,
 Պսակ փառաց հիւսէր նոցա արժանաւոր քաջաղնի,
 Օ՛ի վարդագոյն հոսմամբ արեանց քաջքն 'ի նոսին և Վարդան,
 Սիրով խաչին զանձինս իւրեանց զո՛հ, պատարապ բուրեցին,
 Օ՛ճչմարտութիւն սուրբ կրօնիցըն, որ մինչ ցայն վայր տօշորէր,
 Պատարադաւ անձանցն ազատ 'ի թշնամեաց պահեցին,
 Քանզի մեծ սէրն Աստուածային քան զամենայն մեծութիւն,
 Եւ ետ քան զհուր նոցին 'ի լանջս գողցես անձախ բորբոքէր:

ՍԵՆՈՆ Ս. ՅԱԿՈԲԵԱՆ ՂՐԱԽԱՅԻ